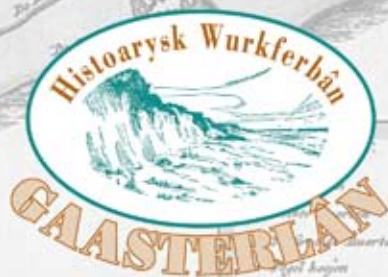

fan

KLIF EN GAAST

Ald nijs út Gaasterlân

ZUYDER

ZEE

€ 3,50

Colofon

Deze Nieuwsbrief is een uitgave van het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân en verschijnt twee keer per jaar, in juni en november.

Nummer 3, november 2007

Redactie & vormgeving:

Iris Maaskant-Fey maask@planet.nl tel. 0514-602909

Gerke Walinga windwerk@hetnet.nl tel. 0514-571530

Jan Maaskant

Wilt u ook iets in deze Nieuwsbrief publiceren over de geschiedenis van Gaasterland? Neem dan contact op met de redactie.

De verschijning van deze Nieuwsbrief is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van [naam, plaats].

Het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân stelt zich tot doel de geschiedenis van Gaasterland te bestuderen en de kennis daarover te verspreiden en te bevorderen. Onder Gaasterland wordt verstaan de (geologische) streek van Reade Klif tot en met Spannenburg en van de Wâlde tot en met Tacoziyl.

Donateurs van het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân ontvangen de Nieuwsbrief gratis. U wordt donateur door minimaal € 10,- per jaar over te maken op rekeningnummer 1261.95.544 t.n.v. Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân te Oudemirdum. Vergeet niet daarbij uw adresgegevens te vermelden!

Secretariaat Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân:

De Brink 4, 8567 JD Oudemirdum, tel. 0514-571777 email: hwg@marenklif.nl

Het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân heeft een verjaarskalender uitgegeven. Deze eeuwigdurende kalender bevat fraaie oude afbeeldingen van alle Gaasterlandse dorpen en van Sleat. De ansichten zijn afkomstig uit de verzameling van Herman Mous. Iedereen die donateur is of wordt van het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân (minimaal € 10,-) krijgt de kalender gratis. Hij is ook los te koop voor € 8,00 bij Boekhandel De Jong in Balk en bij Informatiecentrum Mar en Klif in Oudemirdum.

Foto voorpagina: Ansjovis roken in Laaxum.

Van de redactie

Het seizoen waarin velen van U zee kiezen is weer voorbij en het wachten is op een mooie winter. Je ziet het tijdens een wandeling over het Oudemirdumer klif: 's zomers wit van zeilen, nu overheersen bij een ferme noordwester witte schuimkoppen. Er is een tijd geweest dat bruin overheerste, bruin van de zeilen van ontelbare vissersschepen zoals jollen, aken, bidders en bollen, afkomstig uit de vissershavens rond de Zuiderzee. 75 jaar geleden alweer kwam daar een eind aan. De Afsluitdijk werd voltooid en sloot het voor haring, ansjovis en andere vissoorten zo aantrekkelijk paaigebied voor altijd af. Het verslag van de lezing van de heer Visser herinnert aan dat visrijke verleden evenals een verzameling foto's en teksten uit die voorbije periode opgediept uit het eigen archief van het H.W.G. Ook is er aandacht voor de flora langs de Friese kust en de verandering daarin nadat het zoute water geleidelijk zoet is geworden in een bijdrage van Ytsen Kooistra. Kunst geïnspireerd op het land waar wij van houden en de gebruikelijke vraag aan U naar gegevens van afgebeelde personen maken deze uitgave van Klif en Gaast weer een gevarieerd geheel. Wij wensen U bij het kijken en lezen ervan veel genoegen.

Sfeerfoto van het insteekhaventje bij Molkwerum rond 1930

Visserij in de voormalige Zuiderzee.

Als er iets veranderd is na de aanleg van de afsluitdijk in 1932 is het wel de visserij. Het beeld van de haven van toen en nu is totaal veranderd, waar destijds de vissersboten lagen, liggen nu de talrijke plezierjachten. Om een indruk te krijgen van de visserij ten tijde van de Zuiderzee heb ik een aantal citaten uit oude balksterkranten van 1874-1901. Deze alde krantenijtsjes zijn bij elkaar gezocht door W.T.Beetstra en geplaatst in de Balkster Courant van 1980.

Drukke in de haven van Lemmer na haringvangst 1930.

18 april 1888: De leste tiden dogge de fiskers fan Alde-en Nijemardum mei de botfangst hiel goede saken, ek harren kollega's fan Warns en Laaksum. Oer't algemien wie de fangst yn 'e foarige wike oerfloedich. Faak waarden yn ien inkele nacht 4000 á 5000 st. fongen dy 't tsjin goede prizen fan é hân gean.

7 maaie 1891: Starum. De ansjofisk der't men sûnt it begjin fan 'e wike mei langstme nei útseach, is lang om let opsetten kommen. Fan 'e moarn waarden út dit plat likernôch 12000 stiks oanfierd.

28 maaie 1891: Starum. De ansjofiskfiskers hawwe justernacht in goede slach slein.

Allinnich al troch de fiskers út dit plak waarden net minder as 150.000 fan dizze kostbere fiskjes fongen.

19 april 1893: Laaksum. Justernacht hawwe in stik of fiif fiskers hjir mear as 80.000 ansjofisken fongen.

4 febr. 1895: Gasterlân. Oan de Suderseekusten fan ús gemeente wurdt de leste dagen in soad dien oan spjirringfiskjen. Der wurdt hiel wat fongen sadat er in fikse deihier fertsjinne wurdt. De 100 stiks wurdt d'r 25 á 30 sinten foar betelle. De measten wurde op 'e Lemmer ferkocht.

24 juni 1896. Aldemardum. Oan ús Suderseekusten hat men it de leste wiken tige drok mei de ansjofiskfangst. Der lizze likernôch 50 jollen. In fisker út Warns fong inkele dagen lyn yn twa nachten foar f. 100,- De priis is f. 9,- de 1000 stiks.

De Staverse vissers zijn in 1928 bezig de ansjovis uit de netten te halen.

28 september 1896. Starum. Oer de earste resultaten fan it fiskjen op hjerstiel binne ús fiskers aardich tefreden. De foarige wike wienen de beste fangsten hjir op ien moarn fan 100 oan 't 150 pûn. It stoarmeftige waar hat gans skea dien oan it fiskersreau. Yn Laaksum en Molkwart is de fangst oan't no to tige lyts.

1 april 1897. Starum De berjuchten oer de haerringfangst binne de leste dagen geunstich. De fangsten binne no fan 8 oan 't 12 tal per span. In tal is hjir 200: in span binnen twa skippen dy 't ien net lûke.

It suteljen by de huzen lâns is no begun. Dat is in bewiis dat der fiks fongen is, mar ek dat de prizen oan de rikerijen sakje. In soad fiskers krigen stoarmskea oan it want. Ek wurdt der klage oer it fernielen fan de nettten troch seehûnen.

23 september 1897: Fryske Súdwesthoeke. Oan ús Suderseekusten is it dizze wike mei de fangsten fan iel tige nei winsk ferrûn. Foaral de fiskers fan Laaksum en Starum wiene lokkich. Inkelden hienen op in moarn foar net minder as f.900,- yn é nettten. De priis is 26 á 30 sint it pûn.

18 november 1897: Starum. De seefiskerij hat yn gjin jierren sa goed west as yn it ôfrûne jier. Tûzenen gûne waarden fertsjinne mei de ansjofiskfangst. No al meitsje se harren klear op de fangst fan takomme jier. Hjier en yn 'e Gaastmar wurde mear as 20 nije jollen boud. De ielfangst koene in soad tefreden oer wêze.

Staverse jollen in de haven van Hindeloopen 1928.

31 januari 1898: Starum. Troch de ansjofiskfiskers hjirwei en út de kustplakken út 'e buert binnen yn 'e leste dagen leveringskontrakten mei de opkeapers ôfsluten. Yn de leste jierren wurde hjirby oan de fiskers preemjes útkeard fan f 20,- oan 't f.25,- dy 't letter by it leverjen fan de fiskjes ferrekkene wurde.

2 juni 1898: Starum. Op de Sudersee bringt de ansjofiskerij in ôfgriislike soad drokte mei. Us skippers brûke foar it bedriuw logge kylboatsjes, jollen, dy 't lykwols feardich de see befoarre kinne.

As it plak tsjin de jûn útkeazen is dan wurdt de beuch steld. De oare moarns fakertiids al foardat it dei wurdt, dan wurdt dizze lichten of helle. By in goede fangst ferpleatst him no de drokte nei de haven en yn de keten, der 't it kopjen, dopjen, gromjen in protte hannen wurk jouwe. Hjiermei folgje it sâltsjen, ynkûpjen en ferstjoeren.

3 septembar 1899. Aldemardum. Us fiskers kleie slim oer de minne gong fan saken. Dat komt yn haadsaak troch de mannichte oan krabben. Tsjin harren fernielingswurk is neat bestand. Elke moarn sitte de netten d'r sawat fol mei. Der wurdt sa gjin fisk(iel) fongen en de netten oan rampoi.

Haringvissers van Won 11 van Makkum begin 1900.

5 oktober 1899. Fryske Súdwesthoeke. De hjerstielfiskerij op 'e Súdeersee is foar ús fiskers troch it stoarmige waar hielendal mislearre. Der binne in soad dy 't letterlik neat fertsjinnen hawwe en in protte skea oan de netten oprûn hawwe. Yn tsjinstelling mei ferline jier hat de Súdeersee fiskerij dit jier tige min west, sawol wat de ansjofisk en herring oangiet as de iel en de bot.

27 septembar 1900: Laaksum De ielfiskers hawwe fannacht fiks wat fongen. Dat wie te tankjen oan de geunstige wyn.

Workumer visser met tonnen ansjovis rond 1920.

Allerlei aspecten van de visserij in de Zuiderzee zijn hiermee aan de orde gekomen.

Albert Draaijer, Koudum.

Oproep

Ik ben momenteel bezig een fotoboek over de Zuiderzeekust te maken. De aanleiding hiervoor is het vele materiaal wat ik al heb gevonden bij de voorbereiding van de expositie Na het zout het zoet.

Degenen die thuis oude foto's hebben van overgrootvader of opa in verband de visserij, de houten paalschermen, recreatie e.d. en dit willen laten gebruiken voor dit boek zijn van harte welkom.

Ik zoek trouwens nog speciaal een foto over zeehonden op een van de zandplaten voor de kust.

Mijn mailadres is albert.silvia@hetnet.nl of tel. 06-40394493 of 0514-521499.

Albert Draaijer

ZOEKPLAATJE

In elke Nieuwsbrief publiceren we een foto waar we graag meer over willen weten. Op deze foto staan marechaussees van het detachement Gaasterland uit 1914 – 1915. Wie weet wie de dames en het kind op de foto zijn? Reacties graag naar: hwg@marenklif.nl

Op de foto afgedrukt in nummer 2, juni 2007, kwamen wel veel reacties, maar niemand kende de namen van de mannen onder het personeel van olieslagerij Meinesz te Balk c. 1910, die door Johan Groenewoud uit Balk werden gevraagd. We weten het dus nog steeds niet.

De uitslag van de foto uit nummer 1, december 2006, is intussen bekend. Het ging om een groepje mannen met honden in een bos. De vraag was: wie zijn dit?

De heer Harmen Keuning (74) van De Warren uit Balk wist het antwoord. Het gaat om een aantal jachtopzieners en politiemensen die samen een hondenclub hadden. Ze oefenden met hun viervoeters achter - toen nog - hotel Kippenburg. Daar is ook de foto genomen, in de jaren dertig.

Van links naar rechts zien we:

Jan Steffens, jachtopziener van de gemeente Gaasterland, wonend in Oudemirdum.

Zijn zwager Pier Dolsma, jachtopziener in Harich.

Geert van der Meer uit Nijemirdum.

Hendrik Snijders uit Rijs. Een marechaussee uit Sleat, naam onbekend.

Kornelis Keuning, jachtopziener uit Nijemirdum, vader van Harmen Keuning

Politieman Walda uit Wijckel.

horizontaler
kan het niet : de eenzaamheid
en alles is drie

wij zien een landschap
zo zuiver
ontdaan van
foldergekwak
zo voornaam
als een driedelig pak
op zondag

zo voornaam
dit landschap

De schilder Johan Haanstra ging, toen hij 63 was, in Warns wonen . Dat kwam door de verhalen van zijn vader, die van Friese afkomst was. Zijn vader had vroeger aan tafel in Twente, waar Haanstra opgroeide, prachtige verhalen over Friesland verteld: tochten te voet of met paard en wagen van Dokkum naar Ee en logeepartijen bij een tante daar. Die verhalen had hij altijd onthouden. Ze pasten bij zijn fascinatie voor het landschap, dat sinds 1960 zijn belangrijkste thema was.

In 1976 verhuisde hij werkelijk naar Friesland. Hij betrok een oud huis in Warns, eens een middeleeuwse kapel, en liet het ombouwen tot atelierwoning. Hier had hij na zijn pensionering als docent tekenen en schilderen aan de Academie voor Kunst en Industrie te Enschede, eindelijk tijd om zich weer geheel aan het schilderen te wijden.

Dat leidde tot een nieuwe vrijheid in het schilderen. Hij begon te experimenteren met abstracte vormen: banen van pure kleuren werden tegen elkaar aangezet in horizontale composities. Maar tochten in de omgeving van Warns - elke dag een wandeling in de richting van de zeedijk met in de verte de donkere vormen van de bomen van Scharl, de luchten , het water, de ruimte en de zon daarin - brachten hem toch weer tot de grote reeks landschappen, die hij verder zou blijven maken, maar nu speelser en vrijer geïnterpreteerd dan in zijn Twentse jaren. Ze zijn zonder uitzondering stralend van kleur, altijd geabstraheerd en hebben een expressionistische bewogen toets.

Soms, zoals in het schilderij op de bladzijde hiernaast, zijn in de opbouw elementen te herkennen: land, water en lucht zijn hier boven elkaar gezet met daarin drie speelse witte vlakken (drie wolken, drie zeilen?). Ze bevrijden de compositie uit haar stille, wat sombere monumentaliteit.

Gaat het schilderij over de IJsselmeerkust bij Warns of Scharl of Laaxum? Haanstra zou het zelf ontkend hebben. Hij noemde zijn abstracte, kleurige composities de neerslag van een landschappelijke ervaring. De criticus Peter Karstkarel noemde ze 'innerlijke landschappen', een benaming waar de schilder het wel mee eens was. Het ging hem om landschapsvormen: vaak losse organische elementen en ritmische patronen die de sfeer van het Friese landschap oproepen en niet de realiteit van een bepaalde plek weergeven.

Ook de titel van dit schilderij 'Terhorne' bindt het niet aan een bepaalde plaats.

Haanstra had de gewoonte willekeurig Friese plaatsnamen als titels voor zijn schilderijen te kiezen. Hij hield van de klank van de Friese namen: 'Lioessens en Morra, die vind ik erg mooi, en Piaam ook'.

Johan Haanstra ondervond in zijn Friese tijd veel waardering. Vanaf 1980 begon een reeks exposities onder andere bij galerie De Eewal in Leeuwarden en Galerie Espace in Amsterdam. En ook nu is er nog steeds belangstelling voor zijn werk. In 2008 is er een expositie gepland in het museum Belvédère in Heerenveen.

Haanstra stierf in 1991. Zijn vrouw, de schilderes Ina Hogen Esch, woont nog altijd in het atelierhuis in Warns en beheert zijn nalatenschap: een schat aan schilderijen met een stralend coloriet.

Iris Maaskant

Hiernaast is afgebeeld het schilderij 'Terhorne' uit 1977, van Johan Haanstra. Maten: 50 x 50 cm, olieverf op doek. De gedichten zijn van Piet Tiel Groenestege.

Fan sâlt nei farsk

Feroaringen yn in kustbiotoop

'Lêzer, ik wol in útstel dwaan.

Kom mei, wy sille it âlde Marderklifris opsykje; wy litte ús by de hichte delglide nei it strân. Sjoch, dêr waakse alderhanne aardige planten: alderearst de blauwe stikel; wat fierder in oare neibesibbe, mar wat grienere plant, de krússtikel, dan it molkrûd, de seeposlein ensafuorthinne.'

Seegers út herbarium fan de auteur, 1958

Sa skriuwt dr. J. Botke yn 1924 yn Fen Fryslâns Groun.

De planten dy't hy beskriuwt binne dúdlik saneamde halofiten of sâltwetterplanten.

Wol te begripen, om't yn dy tiid de Iselmar noch Sudersee wie en de a-byotyske faktoaren as it sâlte wetter en de dynamyk fan heech en leech wetter wichtige faktoaren wienen foar de ûntjouwingen fan flora en fauna..

Troch de Ofslútdyk is in yn de nije Iselmar in proses fan 'sâlt nei farsk' ynsetten.

Dit proces is oan de feroaring fan de plantesoarten dúdlik waar te nimmen. Echte sâltplanten ferdwûnen of kamen hieltyd minder foar; farskwetterplanten kamen dêr foar yn it plak. Foar biologen in tige ynteressant ûndersyksfjild.

De Sudersee-/Iselmarkust hat lykwols al hiel lang in ûndersyksgebiet west.

Sa hat Cornelis Brakman (1857–1938), in mûnderssoan út Middelburg dy't learaar Nederlânsk en Skiednis oan de Ryks HBS yn Snits waard, in protte oan planteynventarisasjes dien. Op in kaartsje fan Fryslân dêr't de rûtes dy't hy run hat om te ynventarisearjen oanjûn binne, komt de Súdwesthoeke ek foar. Yn 1888, op 25 juny om krekt te wêzen, ûntdekt er Gaasterlân en de Suderseekust. Hy fynt dêr ferskate sâltwetterplanten.

Oan de hân fan plantefynsten op it Aldemardumerklif binne in tal feroarings waar te nimmen dy't eigentlik wol foar it hiele kustgebiet jilde.

Yn 1931 wurdt der in wiidweidich ynventarisasje rapport makke fan it Aldemardumerklif. Dit barde troch August Nicolaas Koopmans (1886–1976) en syn frou Dora Koopmans-Forstmann (1892–1967). Hja hawwe dat fêst dien yn it ramt fan de kommende ynpolderingen fan de Sudersee. De Nederlandse Botanische Vereeniging hie yn 1928 nammentlik in kommisje ynsteld om de feroarings fêst te stellen yn de plantegroei fan de Sudersee-/Iselmariggen nei de ôfsluting fan de Sudersee. Yn it Correspondentieblad van dizze 'Zuiderzeecommissie' ha hiel wat bijdragen stien fan it echtpear Koopmans. Harren befinings tsjinje oant hjoed de dei ta noch as basis fan ûndersyk nei feroarjende lânskippen.

Yn it boekje 'Flora fan de Fyske sângronden', fan Franke en Van der Ploeg stean de

risseltaten fan twa ynventarisasjes fan it Aldemardumerklif. De iene jout de befinings fan Koopmans en syn frou wer út de jierren 1928 – 1931. De oare list is fan Van der Ploeg út de jierren 1956 – 1959. Wat opfalt is dat de twadde list gâns mear soarten oanjout as de earste. Wol wat te begripen as men wit dat in farskwetter-miljeu mear soarten opleveret as in sâltwetter-miljeu. Sa't Van der Ploeg skriuwt, wie hy tige nijsgjirrich oft de sâltwetterplanten it der ek úthâlden hiene. Ut de list falt op te meitsjen dat der noch wol sâltwetterplanten wienen, al wienen de oantallen meastentiids mar lyts. Hy fynt noch framboasklaver, strânmelt, dúnkram, sentaulis, seestikel, dúnstikel, molkrûd, seeposlein, sudden, sâlt sparjekrûd, seesâltgers en it sompesâltgers. Ut myn kweekskoalletiid wit ik noch dat wy yn dy jierren (1956-1960) ek faak op it Klif west ha. Yn myn herbarium fan doe leit noch in seegers mei as datum 26-5-1958 en fynplak Aldemardumerklif.

As dy list fan Van der Ploeg fergelike wurdt mei wat as der hjoed de dei noch te finen is, dan docht bliken dat it tal ferskate sâltwetterplanten yn alle gefallen yn oantal efterút gien is. Ut in planteynventarisasje fan my op 10-7-2002 docht bliken dat der doe gjinien sâltwetterplant fûn is.

Fan oare plantesikers ha ik wol heard dat sy deselde befinings ha.

Oer de hiele Iselmarkust besjoen binne der uteraard pleatselike ferskillen. Op de ouwers – âlde strânwâlen- om Laaksum hinne, binne no noch wol wat oerbliuwsels fan sâltwetterplanten te finen. Sa ha ik dêr ôfrûne simmer noch inkele eksimplaren fan it molkrûd fûn en dêr is ek noch in hoekje mei helm. It seegers, dat der noch jierren stien hat, ha ik lykwols net sjoen. Op de ouwers fan de Huitenbuursterbûtenpolder komt noch in hiele pôle helm foar en ek in pear eksimplaren fan it molkrûd.

Kriik (oanspielsel) mei skulpen by de Mokkebank

In oar fenomeen dat troch de ôfsluting ûntstien is, binne de waarden lâns de kust.

It binne de Makkumernoard- en Súdwaard, de Kooiwaard, de Warkumerwaard, Stoenkherne, bocht fan Molkwar, Mokkebank en de Steile bank. Dizze waarden wienen eartiids keale sânbanken foar de kust dy't troch de wikseljende wetterstân (heech- en leechwetter) meastentiids ûnder wetter leinen.

Sa leinen der foar de ôfsluting foar Piaam en Makkum tsjin de kust twa sânbanken dêr't eartiids it eilân Schilbanck of Groenlandt lei. Troch in sterke stoarmfloed yn 1776 is dat eilân alhiel kapotslein en sânbanken bliuwen oer.

Troch de ôfsluting ferdwûn de tijbeweging. Boppedat waard der foar de Iselmar in leger wetterpeil ynsteld. De platen kamen droech te lizzen en stadichoan begroeiden se. Yn it begjin wienen der noch in protte sâltwetterplanten, mar dat feroare hurd. Yn in jier as fiif hat de ferfarsking (verzoeting) fan it Iselmarwetter pleats fûn. Mei omt dit sa hurd gyng stoaren miljoenen en miljoenen skulpdieren. De skulpen waarden ûnder ynfloed fan wyn en de wurking fan de weagen op de sânplaten ôfset. Sa ûntstiene de skulpebanken fan de Makkumer- en Warkumerwaard dy't wol oant in 80 sentimeter boppe it wetterpeil útstekke kinne.

Waard it wetter frij gau fan sâlt ta farsk, de boaium hâldt it sâlt folle langer fêst. Dit kaam yn it jier 2000 hiel aardich oan it ljocht by ôfgravingen op de Súdwaard. Op de iepen stikken dy't ûntstienen kamen spontaan in hiele protte kwelderkrûd en readeachkrûd op de Súdwaardfoar. Echte sâltwetterplanten!

In nije sitewaasjes en uteraard in nij gebied foar allerhande planten en benammen fûgels.

It farske wetter fan de Iselmar hat ek in skaadkant: it wetter fan de Iselmar is tige ryk oan itensstoffen dy't bij oerstreamings it fosfaat- en stikstof gehalte fan de waarden ferheegje.

Der hat in protte ûndersyk west nei de floara fan dizze nije natoer. Foar kenners in prachtich gebied, dat ek no noch yn ûntwikkeling is omt de sitewaasje noch hieltyd yn feroaring is. Binne dêr no noch planten út de sâlte tiid te finen?

Op de Mokkebank komt de knopharre en it sâlt ielkrûd noch foar. Yn de Bocht fan Molkwar ha ik sâlt sparjekerûd en it molkkruûd fûn en op de Noard- en Súdwaard komt it sâltielkrûd, de knopharre, seesâltgers en it sâltsparejkrûd noch foar.

Der binne plannen om wer seewetter yn de Iselmar te litten. As dat trochgiet dan sille der, benammen op de waarden yn de buert fan de Ofslútdyk, fêst wer mear sâltwetterplanten komme..

Men kin dan sizze farsk wurdt brak.

Foar plantesikers wer nije mooglikheden ta stúdzje.

Tiden hawwe tiden!

Ytsen Kooistra, Aldemardum, begjin novimber 2007

Njonken eigen waarnimmings en gegevens fan Henk Jager, ûndersiker by It Fryske Gea, binne de folgjende neislachwurken brûkt:

Fan Fryslâns Groun, Dr J.Botke, 2^e printinge 1924

Flora fan de Fryske sângronden, D.Franke en D.T.E. van der Ploeg, 1963

Op Planten nea útsjoen, D.T.E.van der Ploeg, 1996

Gorteria, Van der Ploegnummer, 1994

Dêr't it tilt fan diert'en blommen, 200 jier fjildbiology yn Fryslân, 2006

Vegetatiekarteringen van de waarden yn de Iselmar 2004-2006

De hollânske en wittenskiplike nammen fan de neamde fryske plantenammen binne:

Dúnkram	Zandzegge	Carex arenaria
Dúnstikel	Blauwe zeedistel	Eryngium maritimum
Framboasklaver	Aardbeiklaver	Trifolium fragiferum
Helm	Helm	Ammophila arenaria
Knopharre	Zilte rus	Juncus gerardii
Kwelderkrûd	Kortarige zeekraal	Salicornia europaea
Molkkruûd	Melkkruûd	Glaux maritima
Readeachkrûd	Rode ogentroost	Odontites serotinus
Sâltsparejkrûd	Zilte schijnspurrie	Spergularia salina
Seegers	Engels gras	Armeria maritima
Seeposlein	Zeepostelein	Honckenia peploides
Seesâltgers	Schorrenzoutgras	Triglochin maritima
Seestikel	Kruisdistel	Eryngium campestre
Sentaulis	Fraai duizendg.kruid	Centaurium pulchellum
Sompesâltgers	Moeraszoutgras	Triglochin palustris
Strânmelt	Strandmelde	Atriplex littoralis
ZZSudden	Zeeweegbree	Plantago maritima

Ouwers by Laaksum yn droege simmer mei súsnstikel

“De Hang”. Voormalige visafslag in Laaxum

Sprankelingen 7

Aan d' oever van het IJselmeer
Ligt droomend 't dorpke Laaxum.
Het is nog klein, zooals weleer :
Het visschersdorpjen Laaxum.

De golven breken op haar wal ;
De wind giert door de touwen
Van 't kleine aantal booten
Dat Laaxum nog mocht houwen.

Want toen de Zuiderzee werd
IJselmeer
Bleef slechts een achttal schepen.
Ansjovis noch ook haring werd
Gevangen in haar reepen. (*)

't Was snoekbaars, baars of voorn
Ook bot, doch meestal alen,
Die 't Laaxumer visschersvolk
Uit 't IJselmeer ging halen....

De oorlog kwam : de aal werd duur
De Mof wou wel betalen,
En toch.... kon hier de kleine man
Nog wel zijn paling halen.

De prijzen waren nimmer “zwart”
De vangst ging men verdeelen.
En nu de oorlog is voorbij,
Wou ik dit niet verhelen.

'k Breng daarom aan die kleine
groep
Een woord van warme hulde,
Want 't was het Laax'mer
visschersvolk,
Dat vele magen vulde....

28 Mei 1945.
Sprankelaar

(*) Een reep: is reeks netten

Actief worden bij Historisk Wurkferbân Gaasterlân ?

Hierbij een opsomming van mogelijke activiteiten:
sneupen in oude kranten naar artikelen over het land van Klif en Gaast, neerdalen in het archief van de gemeente/provinciale archief(Tresoar),
scannen van oud fotomateriaal, het invoeren van gegevens in het archiefsysteem op de computer, het maken van foto's van historische gebouwen en dergelijke.
Verder nog het voorbereiden van een lezing, het meehelpen met het maken van een expositie, het verzamelen van materiaal voor een brochure of boek, materiaal of een leskist voor educatieve doeleinden, het geven van cultuurhistorische rondleidingen en niet te vergeten het meehelpen met onze nieuwsbrief.
Lid worden van een van de achterin dit blad vermelde werkgroepen is het handigst. Een werkgroep is een vorm van werkoverleg waarbij de taken onderling verdeeld kunnen worden. Wil je alleen actief zijn buiten een werkgroep om, dan kan dat natuurlijk ook, maar probeer toch wel contact te houden met één van de werkgroepen om doublures te voorkomen.
Kortom er is genoeg te doen, u bent van harte welkom.

Albert Draaijer ,lid van de werkgroep Inventarisatie.

Verslag van de lezing door Jan Visser uit Stavoren

Op 22 februari organiseerde het Historysk Wurkferbân een lezing over de visserij op de voormalige Zuiderzee door Jan Visser uit Stavoren. Jan Visser stamt uit een geslacht van vissers, zijn vader, pake, oerpake, betoerpake, allemaal waren ze vissers op de Zuiderzee. En hij weet er zoveel over te vertellen dat hij wel drie avonden zou kunnen vullen. Bovendien was er zoveel belangstelling voor deze avond, dat die binnen twee dagen uitverkocht was en er veel mensen teleurgesteld moesten worden. Daarom is in november deze lezing nog eens herhaald.

Voor de pauze schetste dhr. Visser het ontstaan van de Zuiderzee. Oorspronkelijk was het een zoetwatermeer, Flevomeer geheten. Onze Waddeneilanden zaten aan het begin van onze jaartelling ook nog aan elkaar vast. Pas na duizenden jaren van erosie en stormen en springtijden ontstonden er openingen in die landtong, te beginnen met het Marsdiep onder Texel en de Vlietstroom tussen Terschelling en Vlieland en daarmee kwam het zoute water van de Noordzee binnen. Maar zelfs Bonifatius maakte er (rond 715) melding van, dat het Flevomeer - dat inmiddels door de Romeinen omgedoopt was tot Almere - nog een 'stilstaand water' was, waarover hij naar Friesland voer.

Daarna volgde een verslag over de ontwikkelingen rond de aanleg van de Afsluitdijk. De visserij rond de Zuiderzee was een belangrijke economische tak. In bijna alle plaatsen rond de Zuiderzee waren vissers actief. Niet alleen in Makkum, Hindelopen, Stavoren en Urk, maar ook in Elburg, Harderwijk, Huizen - en ga zo het huidige IJsselmeer maar rond - was een vissersvloot. In sommige havens lagen in het weekend wel 200 tot 300 vissersschepen hun netten te drogen. Zij visten op haring en ansjovis, die in het voorjaar hierheen kwamen om te paaieren. Maar natuurlijk ook op andere vis zoals bot en paling. De vissers konden en wilden dan ook niet geloven dat de Zuiderzee echt afgesloten zou worden. Er waren vissers die wilden gaan investeren in modernere netten van katoen, waarmee ze twee keer zoveel vis in een haal konden binnenhalen. Maar had dat nog wel zin? De burgemeester van Stavoren, Poppinga, zat er maar mee. Maar in een brief van de directeur-generaal van de Zuiderzeewerken werd hem bevestigd dat de Zuiderzee toch echt in 1934 afgesloten zou zijn. In 1927 gingen 2500 mannen aan de slag met het karwei, soms onder barre weersomstandigheden. Onder hen ook veel vissers, die met dit werk een betere boterham konden verdienen. Uiteindelijk werd op 28 mei 1932 het laatste gat gedicht. Er waren veel versierde schepen, maar de vissers waren er niet bij!

Na de pauze volgde een diavoorstelling. Aan de hand van oude foto's liet dhr. Visser zien welk een levendige handel de visserij rond de Zuiderzee geweest is. Bij elke foto had hij een verhaal, waardoor het een boeiende en interessante voorstelling werd. Om half elf bedankte onze voorzitter Jan Visser, een enthousiaste verteller, die nog lang niet aan het eind van z'n (vissers)latijn was.

Sietske Dijkstra

Werkgroepen

Verschillende werkgroepen verdiepen zich in de Gaasterlandse geschiedenis. Er is heel veel uit te zoeken. Informatiecentrum Mar en Klif beschikt over een omvangrijke collectie historische documentatie. Daarnaast is er natuurlijk ook veel te vinden in het Gemeentearchief in Balk en in de Openbare Bibliotheek. Hieronder een overzicht van de werkgroepen, met de namen, telefoonnummers en e-mailadressen van de coördinator(en). Donateurs die willen meedoen, kunnen zich bij de coördinator(en) aanmelden.

Inventarisatie & documentatie	Sietske Dijkstra (0514-602299), sclinz@hotmai.com
Beeldmateriaal & publicaties	vacature
Dorpen en gehuchten	Jan de Vries (0514-603614), jdv@hetnet.nl
Scheepvaart, visserij, Zuiderzee	Ruud Guys (0514-682120) rudolfguys@planet.nl
Kunst en cultuur	Bram de Smit (0514-603918) smid-wassenaar@kpnplanet.nl
Archeologie	Klaas Vermeulen (0514-522336)

Het is tijd voor een goede buur.

Als bank heb je je maatschappelijke verantwoordelijkheden. Niet alleen nationaal, ook lokaal. Een prettige samenleving begint nou eenmaal bij u in de straat, om de hoek, in de wijk. Daarom sponsort de Rabobank ook plaatselijke projecten en initiatieven. En dat doen we graag. Het is tenslotte ook onze buurt.

Het is tijd voor de Rabobank.

Rabobank